

Podrška malim uzgajivačima voća i povrća u Srbiji – model koji je urodio plodom!

Povezivanje malih proizvođača voća i povrća u glavne lance vrednosti je nova prilika za poljoprivredu u Srbiji.

Smeštena u srcu jugoistočne Evrope, Srbija poseduje kombinaciju sunčane klime i zemljišta koja je čini savršenim mestom za uzgoj kvalitetnog voća i povrća. Srpska poljoprivreda se i dalje sastoji uglavnom od malih gazdinstava koja nisu povezana sa glavnim tržištima, kako u zemlji tako i u inostranstvu, i to zbog kašnjenja s uvođenjem novih sorti i kultivara, tehnika uzgoja i tehnologija i standarda kvaliteta i bezbednosti hrane. Da bi Srbija uspešno mogla da se nadmeće s konkurencijom iz regiona i Evrope, pa čak i Kine, ovi nedostaci moraju da se otklone primenom inovativnih poslovnih modela.

Od 2017. godine, USAID-ov Projekat za konkurentnu privredu pokrenuo je više pilot-projekata u cilju izgradnje modela za povezivanje malih, tradicionalnih uzgajivača u savremene komercijalne lance snabdevanja. U okviru jednog od njih, u saradnji sa kompanijom RZ Agro, stvoren je izvanredan primer održivog i fleksibilnog poslovnog modela koji mala gazdinstva i poljoprivreda u Srbiji mogu da primenjuju u budućnosti.

Đurđe Spasojević, direktor firme RZ Agro, sa timom Projekta u obilasku jednog od gazdinstava na kome se gaje kornišoni

RZ Agro: priča o partnerstvu

RZ Agro još od 2003. uvozi i distribuira seme povrća za globalne proizvođače. Radi promovisanja novih tehnologija i savremenih načina proizvodnje, RZ Agro je formirao savetodavni tim specijalista koji na terenu organizuju obuke, pružaju tehničku podršku i neophodna sredstva za proizvodnju i pomažu proizvođačima da pristupe izvorima finansiranja i izađu na tržište. Na taj način, RZ Agro pruža ključne usluge na tržištu – organizovanje proizvođača i konsolidaciju proizvoda.

„Cilj je da porodična gazdinstva bez dodatne radne snage provedu 6 do 7 meseci godišnje obrađujući parcelu od pedeset ari. Da bi to postigli, mora im se dati podrška da nakon toga ili uz to uzgajaju dve do tri visoko isplative kulture. Mora im se obezbediti potpuna usluga – kredit, sredstva za proizvodnju, savetodavna podrška i, što je najbitnije, mora im se pružiti siguran i transparentan ugovor o otkupu. Cilj svake žetve je neto dobit od oko 2.500 do 3.500 evra po gazdinstvu, što ukupno iznosi od 7.000 do 9.000 evra godišnje“, kaže Đurđe Spasojević, vlasnik RZ Agro. „I to na samo trideset ari“, naglašava on.

Novi model saradnje

RZ Agro je zajedno sa Projektom razradio model saradnje sa malim proizvođačima kornišona, jagoda i crvene paprike za velike kupce iz EU i Srbije. Da bi zadovoljio njihove potrebe, uz podršku Projekta, RZ Agro je nastojao da unapredi izvozne kapacitete i poveže više poljoprivrednika u zemljoradničku zadrugu. Poljoprivrednici dobijaju podršku u vidu sveobuhvatnog finansijskog paketa koji obuhvata sredstva za proizvodnju, obuku, osiguranje useva i uvođenje međunarodnih standarda (kao što je GlobalG.A.P.) radi unapređenja kvaliteta. Primenom ovog pristupa, RZ Agro je udvostručio broj uzgajivača u svojoj mreži sa 150 u julu 2018. na 300 zaključno sa junom 2019. Tako se ukupna vrednost samo izvezenih kornišona povećala za oko 30% na godišnjem nivou, a sav rod je otkupila nemačka firma Karl Kine (Carl Kühne), svetski lider u preradi i pakovanju kornišona.

„U Srbiji znanje često nije na ceni. Vreme je da se promeni taj stav: sad nije bitno koga znaš, nego šta znaš“, kaže Spasojević.

Istraživački centar RZ Agro u Guči: majčinske biljke jagode spremne za umnožavanje sadnica

Novе sorte, novi poslovi

RZ Agro je sa 40 gazdinstava (od 300) potpisao ugovore o uzgoju nove sorte crvene paprike, pored kornišona. Time je značajno uvećana ukupna zarada ovih malih gazdinstava. U toku 2020, RZ Agro je još 20 poljoprivrednika angažovao na gajenju nove sorte jagode, čije su visokoprinosne sadnice proizvedene u sopstvenom istraživačkom centru i rasadniku firme RZ Agro u Guči. Sadnice jagoda su ranije većinom uvožene iz Italije. Jagode koje proizvede sve veća mreža uzgajivača koju stvara RZ Agro biće isporučene Frikosu, jednom od najvećih domaćih izvoznika organskog i konvencionalno proizvedenog jagodičastog voća. Očekuje se da će prinos u 2020. premašiti 100 tona jagoda prve kategorije.

Promena pristupa uz najbolja svetska praktična znanja

Primenjujući ovaj model, tradicionalni proizvođači iz Srbije, među kojima prevladavaju usitnjeni posedi, mogu da obezbede stabilne prihode. Ako ga usvoji i ostatak poljoprivrednog sektora, ovaj model može značajno da izmeni pristup proizvodnji malih proizvođača i tradicionalnih uzgajivača. Ta promena bi trebalo da im omogući da u perspektivi postanu savremena, održiva gazdinstva, čime će se smanjiti iseljavanje iz seoskih sredina i podstaći ulaganja i lokalni razvoj.

Podrška stiže i iz udaljenijih krajeva. Uz pomoć Projekta, RZ Agro je pokrenuo saradnju sa firmom Emko Kal (Emco Cal) iz Kalifornije. Emko Kal stvara konkurentne sorte jagode, kupine, maline, borovnice i citrusa. Sve to je deo širih nastojanja Projekta da prenese najbolja praktična znanja iz Amerike u Srbiju, ali i da izgradi veze između vodećih srpskih firmi i njihovih američkih partnera.

O svojim planovima, Đurđe Spasojević kaže: „Nedostatak radne snage danas je sve značajniji problem za velike poljoprivredne kompanije u EU i Srbiji. To je postalo još očiglednije tokom krize izazvane kovidom-19, jer se veliki broj sezonskih radnika vratio u svoje zemlje u strahu od gubitka posla. Moramo da izgradimo održiv poslovni model koji će zadržati ove ljude na njihovim gazdinstvima. Ovo je prilika za srpske izvoznike, jer u ovoj zemlji postoje brojni poljoprivrednici sa malim posedima koji moraju da se organizuju, a mi nastavljamo da ulažemo napore u tom pravcu.“

Istraživački centar je temelj proizvodnje

Odnos u kome svi dobijaju

Još pet partnerskih kompanija uz podršku Projekta trenutno uvodi ovaj poslovni model, kod koga se zemljoradnici kao svojevrsni kooperanti okupljaju oko preduzeća koje predstavlja centralnu tačku. Pored toga, ovaj uspešni model se aktivno prenosi i u poslovanje 13 firmi i zadruga širom Srbije, a o njemu raspravljaju i dele ga i zainteresovani akteri iz čitavog sektora na skupovima kao što je Agro Belgrade, međunarodni sajam koji se održava uz podršku Projekta. Sve veći broj firmi sada shvata da dugoročna održivost malih proizvođača i uzgajivača zahteva njihovo učešće u izvozno orijentisanim lancima vrednosti. Slično tome, mali poljoprivrednici počinju da uviđaju direktne prednosti prelaska na proizvodnju kultura visoke vrednosti. Sve u svemu, u srpskoj poljoprivredi sve su приметniji odnosi između svih aktera u lancu vrednosti kod kojih svi dobijaju, budući da sve više velikih preduzeća i malih poljoprivrednika primećuje uzajamnu korist od ovakve saradnje. Možda će potrajati malo duže, ali dobre ideje se brzo šire.